

Zonder mobieltje (IV)

*Chyemera, zeventien jaar, is zijn mobieltje kwijt. Het is ingenomen door de school omdat hij tijdens de les even het schermpje raadpleegde om te kijken hoe laat het was. Hij had daarmee de schoolregels overtreden. De straf die daarop staat is dat hij 't een week zonder telefoon en adresboek moet doen. Zijn vraag aan Rechtenforum (10/9/2009): is dat wettelijk toegestaan, dat ze zonder mijn toestemming een week lang mijn eigendom onder zich houden en mij zodoende ernstig duperen?*¹

De adviseurs van Rechtenforum.nl kunnen met deze vraag niet uit de voeten. De school is bevoegd regels te stellen over het gedrag van leerlingen. De straf is disproportioneel, hij staat niet in verhouding tot de geringe ernst van het vergrijp. Maar die schoolregel is er nu eenmaal, inclusief deze invariabele strafmaat. Je moet dus via de Medezeggenschapsraad proberen die regel te veranderen. Je kunt natuurlijk een procedure via de Klachtencommissie aanspannen, maar die zullen vermoedelijk concluderen dat de schoolregel niet in strijd is met enige wetsbepaling en dat hij reglementair tot stand is gekomen.

Ik denk dat Rechtenforum, een discussieplatform van aanstaande en aankomende juristen, de vraag van Chyemera zouden moeten herformuleren tot een *ethische* kwestie. Handelt de school onethisch door deze schoolregel in te stellen? Zo ja, welke ethische beginselen zijn dan geschonden?

Laten we ervan uitgaan dat de desbetreffende schoolregel luidt:² Leerlingen moeten hun mobieltje tijdens de lessen uitzetten en zodanig opbergen dat het buiten het zicht van henzelf, van hun klasgenoten en van de leraar blijft, op straffe van inname van het apparaat gedurende 7x24 uur. En laten we de ethische kwestie beperken tot de vraag of het te rechtvaardigen valt dat de school weigert het apparaat aan het eind van de lesdag terug te geven.

In vorige berichten heb ik daarover het een en ander te berde gebracht.³ Maar ik meen dat er ook een algemenere vraag in het spel is. Ik kom daarop omdat Chyemera zeventien jaar, dus bijna volwassen is. Die algemenere vraag luidt: valt het ethisch te rechtvaardigen dat minderjarigen aan strengere normen worden onderworpen dan volwassenen of dat ze bij overtreding van normen die ook voor volwassenen gelden, strenger gestraft worden?

Even terug naar de casus: iedereen zal onderschrijven dat de desbetreffende norm in grote lijnen ook voor het verkeer tussen volwassenen geldt. Gij zult tijdens bijeenkomsten uw mobieltje niet hinderlijk gebruiken, noch om met derden te communiceren, noch om door derden opgeroepen te worden. Voorzover volwassenen zich in examenachtige situaties verkeren, geldt bovendien dat ze hun mobieltje niet mogen gebruiken om tot betere prestaties te geraken. Maar in de onderlinge omgang van volwassenen is het ongehoord dat het mobieltje voor een week in beslag zou worden genomen als zij die norm overtreden. Dus nogmaals: valt het te rechtvaardigen dat minderjarigen aan een strengere behandeling worden onderworpen dan volwassenen?

1. In de discussie op Rechtenforum wordt één argument aangedragen: de school heeft een pedagogische taak. Minderjarigen moeten *leren* dat ze zich aan zo'n norm moeten houden. Het bestraffen van normoverschrijding draagt ertoe bij dat hun wordt ingeprent dat ze zich aan zo'n norm moeten houden.

2. Tevens zou men kunnen stellen dat minderjarigen nog niet zo goed in staat zijn *hun eigen gedrag te reguleren* en rekening te houden met de belangen van anderen. Het is daarom belangrijk heldere normen te stellen en deze consequent te handhaven, ook al kan dat ertoe leiden dat minderjarigen ten gevolge daarvan minder handlingsruimte wordt gegund dan volwassenen toekomt.

3. In de derde plaats moet men helaas ervan uitgaan dat leerplichtige minderjarigen niet altijd uit zichzelf bereid zijn zich te voegen naar de taken die hun worden opgedragen. Men moet hun dus *een zekere discipline opleggen*, terwijl men bij volwassenen meer op hun zelfdiscipline en hun eigen verantwoordelijkheidsgevoel pleegt te vertrouwen.

Maar daar staan twee overwegingen tegenover:

A. De overgang naar volwassenheid is niet een abrupte gebeurtenis die op achttienjarige leeftijd plaatsvindt, maar *een proces dat jongeren geleidelijk doormaken*. Naarmate zij vorderen in dat proces, moeten ze steeds meer als volwassenen behandeld worden. Externe gedragsregulering en disciplinerende maatregelen moeten geleidelijk plaatsmaken voor zelfregulering en eigen verantwoordelijkheid. Chyemera mag met zijn zeventien jaren verlangen dat hij niet meer als een kind behandeld wordt.

B. Sommigen beschouwen de ideale school als een ongedeelde 'learning community', maar in de praktijk moeten sommige scholen veeleer als een Herschaftsverband gekarakteriseerd worden, of als een Total Institution met een waterdichte staff-inmate split.⁴ De school bestaat uit twee duidelijk onderscheiden geledingen: de machtige volwassenen (schoolleiding en leraren) en de machteloze minderjarigen (de leerlingen). Het is voor de machtigen verleidelijk om draconische regels te stellen teneinde de machtelozen onder de duim te houden en er zelf hun gemak van te nemen. Vanuit de wijdere samenleving bezien, kan de kritische vraag worden gesteld of de machtigen zich niet aan machtsmisbruik en aan *leeftijdsdiscriminatie* bezondigen. In hoeverre worden aan minderjarigen naar willekeur rechten ontzegd waaraan in de wereld der volwassenen niet getornd wordt? Chyemera mag eisen dat hij niet gediscrimineerd op grond van het feit dat hij toevallig nog niet volwassen is. Hij mag verlangen dat hij als volwaardige mens behandeld wordt en dat hij niet door buitensporige straffen vernederd en geknecht wordt.

Ik zou tot Chyemera willen zeggen: ook al staat de school formeel misschien wel in haar recht met het opleggen van die straf, toch zit zij volgens mij in ethisch opzicht volstrekt fout. Zij behandelt haar leerlingen onbehoorlijk. De kwestie is misschien niet belangrijk genoeg om er je kop voor uit te steken en je relatie met de school in de waagschaal te stellen, maar moge het een troost zijn te weten dat de school zich met deze strafsoort en met deze invariabele strafmaat als een achterlijk instituut laat kennen.

En tegen de aanstaande en aankomende juristen van Rechtenforum wil ik zeggen: ik neem jullie niet kwalijk dat je niet verder kijkt dan je juridische neus lang is, maar je moet wel je huiswerk doen. Waarom hebben jullie je niet verdiept in het standpunt van de V.O.-raad en in het advies dat Van Doorne Advocaten over deze kwestie heeft uitgebracht?⁵ En hoe kijken jullie aan tegen een mogelijke adviesaanvraag van de scholierenvakbond LAKS bij de Commissie Gelijke Behandeling?⁶

Wes Holleman

weblog onderwijs 13-9-2009

<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ <http://rechtenforum.nl/forum/thread/t/25243/postdays/0/postorder/asc/?start=0&sid=c339f16784837d2af4cf6e781d9ae45a>

² Zie de bijlage bij <http://www.onderwijsethiek/?p=637>.

³ <http://www.onderwijsethiek/?p=637>, <http://www.onderwijsethiek/?p=640>, <http://www.onderwijsethiek/?p=641>

⁴ De termen komen van Dahrendorf resp. Goffman.

⁵ <http://www.onderwijsethiek/?p=640>

⁶ Geacht CGB, er zijn scholen waar de leerling, als zijn of haar mobieltje in de klas aangaat, gestraft wordt met inbeslagname van het mobieltje gedurende 7x24 uur, terwijl de leraar bij zo'n vergrijp niet dezelfde straf te duchten heeft. Is hier sprake van onwettige discriminatie op grond van leeftijd?